

როგორც ექსპონატი და შექმნის წყარო

წარსული ყოველთვის მოუხელთებელია, თუკი მკვლევარს მასთან ემოციური და ინტელექტუალური მიახლოება არ შეუძლია. საბჭოთა პერიოდში კულტურის შესწავლა ძირითადად თეორიულ ხარჩოებში და მაღალი-დაბალი პარადიგმაში იყო გამოძვედებული. ამის გამოა, რომ დღესაც სამყაროს და სიცოცხლის, როგორც კულტურული ქსოვილების შესახებ ჩვენი წარმოდგენები დაცლილია ცვალებადი, მიმდინარე, ორდინარული (ეს ცნება დამკვიდრდა რაიმონდ უილიამსის ნაშრომის *“Culture is Ordinary”* გამოქვეყნების შემდეგ) შინაარსისგან.

ნებისმიერი იდეოლოგია (მათ შორის საბჭოთა) სააზროვნო სიჭრტედ მხოლოდ გარე სამყაროს გვთავაზობს. აქ სუბიექტი უძრავი და უმოქმედო, ცარიელი ფორმაა, გამოყვანილი ადამიანია, რომელიც ისევე ერგება სოციალურ სინამდვილეს, როგორც ჭანჭიკი უსიცოცხლო კონსტრუქციას.

კულტურის საზრისის და მნიშვნელობის წვდომა კი მხოლოდ ყოველდღიური, ცოცხალი, მკვნიობიარე, სუბიექტური არსებობის მიყურადებით შეიძლება. ეს არის ყოფა, სადაც ადამიანებს უყვართ, ეშინიათ, სცივათ და სადაც ისინი იმეცნებენ, ქმნიან, მოგზაურობენ, სამყაროს და ერთმანეთს უახლოვდებიან, ცვლიან და შორდებიან... როგორც სტიუარტ ჰოლი ამბობს: ეს პროცესი ჰომოგენურ, ერთგვაროვან, ზოგად კულტურას უპირისპირდება და მას პეტეროგენურ, მრავალფეროვან, ინდივიდუალურ, ისტორიულად და სოციალურად განსაზღვრულ კულტურად გარდასახავს. ეს კულტურა უკვე განსხვავების პრინციპს ემყარება და არტიკულირებულ მთლიანობას წარმოადგენს, მრავალფეროვან და მრავალსუბიექტიან, მრავალხმიან ერთობას.

ისტორიული დოკუმენტების, განსაკუთრებით კი პერსონალური წერილების, უბის წიგნაკებში აღბეჭდილი ჩანაწერების, მინაწერების და ჩანახატების, ფოტოების გაცნობისას მკვლევარი ყველაზე ახლოს მიდის შექმნის სუბიექტთან. პირად ნივთებთან, დოკუმენტებთან ფიზიკური სიახლოვე თავისთავად წარმოშობს

ემოციურ ველს, რომელიც უხილავი ძალით გიზიდავს და გითრევს შექმნის ლაბირინთში. ამიტომაც შენ უკვე გრძნობ კალიგრაფიულ, ინტონაციურ, ხასიათის ნიუანსებს და ხელის კანკალით დაწერილ, მღელვარე და ბუნდოვან აზრებსაც არჩევ და იგებ.

შემქმნებელსა და შესამქმნებელს შორის დილოგი მთლიანად დამოკიდებულია მკვლევარის უნარზე დააკავშიროს ეს მასალა ეპოქის სულთან, პოლიტიკურ და სოციალურ ქსოვილთან და ადამიანის ბედთან, თავგადასავალთან. ასეთი წინაპირობის გარეშე კვლევის შედეგი, ტექსტი დაემსგავსება მშრალად აღნუსხულ, ბუღალტრულ საბუთს, რომელიც შექმნისთანავე რომელიმე თაროზე ობმოსადებადაა განწირული. ხოლო როცა მკვლევარი დიალოგის დრომოჭმულ, ლოგოცენტრულ „შენ და მე“ მოდელს „მე და მე“ მოდელად აქცევს, იგი უკვე სამუზეუმო ექსპონატებს უყურებს, როგორც სუბიექტებს და მნიშვნელობას ანიჭებს მათ ფერს, ასაკს, სხეულს და ხმას.

წერილი, როგორც ექსპონატი და შექმნის წყარო, კიდევ ერთხელ დაგვაფიქრებს ავტორის პიროვნებაზე, მის ეკონომიკურ, სოციალურ ყოფაზე, ცოდნასა და რწმენა-წარმოდგენებზე, ემოციურ და გონებრივ თავისებურებებზე. გარდა ამისა, ჩვენ შეგვიძლია დავინახოთ ისტორიული მომენტისთვის დამახასიათებელი ენობრივი სტრუქტურები და სრულიად მოულოდნელად შევეჩვენოთ უკვე არქაულ ან სრულიად დავიწყებულ არტეფაქტებს, ყოფისათვის დამახასიათებელ რიტუალურ და საწეს-ჩვეულებო ქსოვილს.

წერილი საშუალებას გვაძლევს კულტურისთვის კარგად ნაცნობი, მრავალგზის აღწერილი და გადაწერილი ფაქტები დავინახოთ უფრო სრულად, შიგნიდან, მიუკერძოებელი ან უკიდურესად მიკერძოებული თვლით. ეს კი არაჩვეულებრივად ამდიდრებს საკვლევი მასალის წვდომისა და ახალიზის მეთოდებს და თვისებრივ, არაფორმალურ ტექსტში შევყავართ.

ილია ჭავჭავაძის, ოლღა გურამიშვილის, ეკატერინე გაბაშვილის, მარჯორი უორდროპის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ვალაკტიონ ტაბიძის, ოლღა ოკუჯავას, მელიტონ ბალანჩივაძის, ზაქარია ფალიაშვილის, კალისტრატე ცინცაძის, ივანე რატიშვილის, ილია ზურაბიშვილის, მინეილ ჯავახიშვილის, ვახტანგ ჭაბუკიანის, გალინა კუზნეცოვას, მერაბ კოსტავას, კოტე და სოსო წერეთლების, თოჯინებისა და სათამაშოების მუზეუმის დამფუძნებელთა ნააზრევის გაცნობა საშუალებას გვაძლევს ინტელექტუალური ხიდი გავდეთ XIX და XX საუკუნეებს, ჩვენსა და ამ ადამიანების გულებს შორის. შეგვიძლია თვალ-ყური ვადევნოთ ეპოქების ცვლას, დავაკვირდეთ სტოიკური გმირების ემოციურ აცანცახებას პოლიტიკური საფრთხეებისა და რეპრესიების პერიოდში, მათ საგანგებოდ შენიღბულ და ჩაკლულ აღმფეთებას.

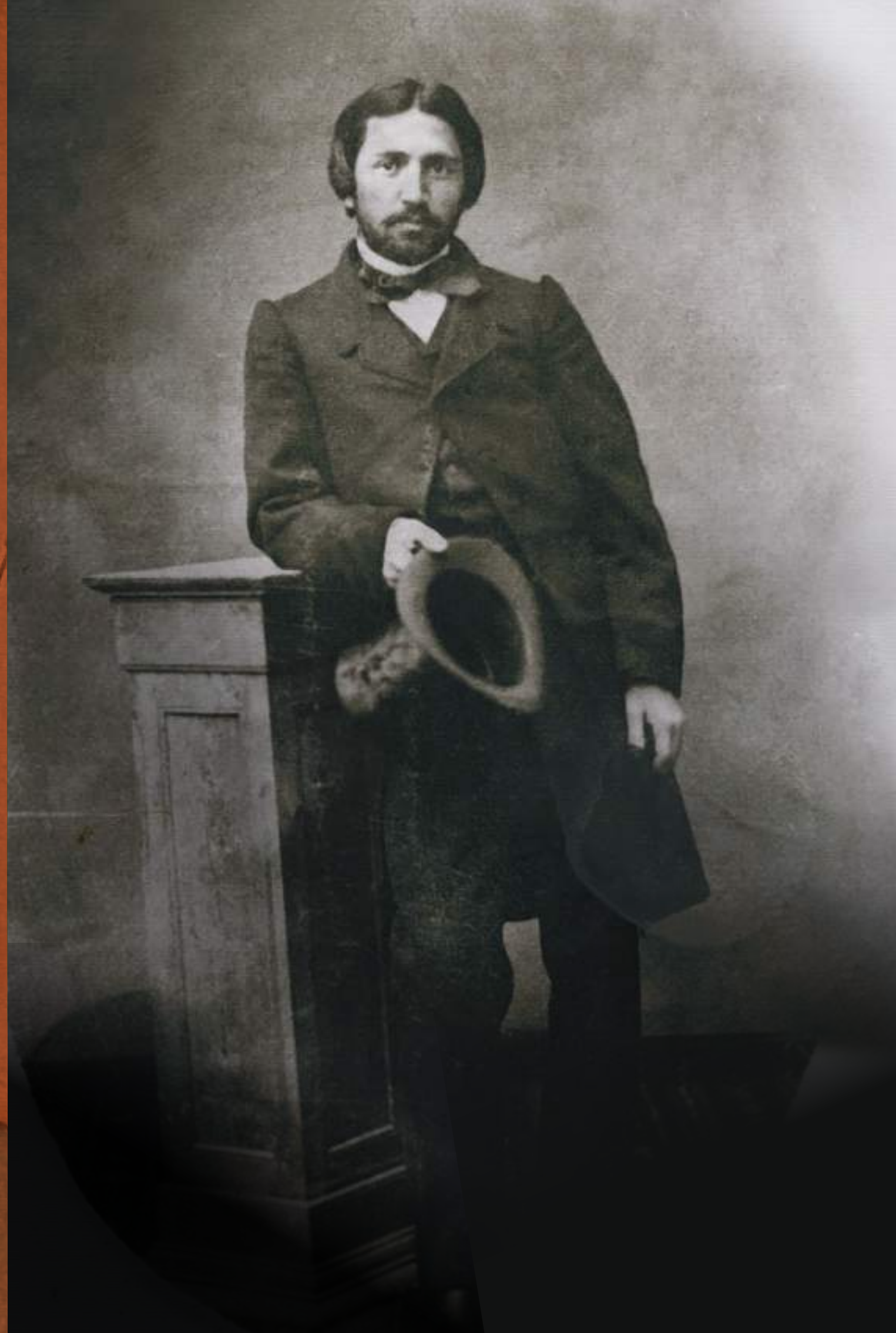
წინამდებარე წიგნის საგანგებოდ შერჩეული მასალა აუცილებლად დაგვაფიქრებს და შთაგვაგონებს, რომ ქართული სინამდვილის გასააზრებლად, თანამედროვე კულტურული ცხოვრებისა და კულტურის პოლიტიკის გასაუმჯობესებლად ჩვენ გვჭირდება არა მხოლოდ მუზეუმში ფიზიკური შესვლა, არამედ მოდგაწეთა ბედში შეღწევაც. ამ გზით ჩვენ მუზეუმს ბედნიერი შემთხვევის გამო კი არ ვსტუმრობთ, არამედ მასთან მივდივართ, როგორც ჩვენს მეგობართან, ჩვენი შემეცნებითი ინტერესების სავანესთან და მივდივართ არა ერთჯერადად, არამედ კვლავ და კვლავ, სანამ მის ექსპონატებს ლაპარაკი, ხოლო ჩვენ – მოსმენა შეგვიძლია.

ლელა გაფრინდაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

2500 #11
ILIA CHAVCHAVADZE

ინგლისელმა ქართველოლოგმა მარჯორი უორდროპმა 1894 წელს ქართულ ენაზე დაწერილი პირადი ბარათით სთხოვა ნებართვა ილია ჭავჭავაძეს მის მიერ ინგლისურ ენაზე თარგმნილი პოემის „განდეგილი“ გამოქვეყნების შესახებ. მარჯორი უორდროპის ეს წერილი დაიბეჭდა გაზეთ „ივერიაში“ 1894 წლის 8 სექტემბერს გაზეთ „ივერიის“ თანამშრომლის დავით მიქელაძის წინასიტყვაობით (მწერალი, ჟურნალისტი, საზოგადო მოღვაწე, ქ.მ.წ.კ.გ. საზოგადოების წევრი ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი, ფსევდონიმი მეველე) ხოლო ილია ჭავჭავაძემ მადლობისა და თანხმობის წერილი გაუგზავნა. 1895 წელს ლონდონში გამოქვეყნდა პოემა „განდეგილის“ მარჯორი უორდროპის მიერ შესრულებული პოეტური თარგმანი ინგლისურ ენაზე, ცალკე წიგნად, რომლის ერთი ეგზემპლარი დაცულია ილია ჭავჭავაძის ლიტერატურულ-მემორიალური მუზეუმის ფონდში.

თავადი უნა ქავქავადი,
თავადი

მოწყალო ბე მწიფე!
ინგლისურად თარგმანი ვაქმნი თქვენს „განდეგელს“. რომელს უკვირისა
ლოქისა თქვენი მწვენიერი რნაში რომ მე ვცაიხვე, და რომელსაც ქონება
ყვეს მწერლობა დიდება უნდა იყოს.

მე დიდი სურვილი მაქვს გავუზიარო ჩემს თანამედროვეს თ სთამოვნებს,
რომელსაც მე ამ ლოქის მკვლევარად მიიხივებ. ამისთვის გვჭადრებთ თხოვნა თხოვნა
ნება ეს ჩემი თარგმანი გადმოცემა.

ვსტადი სიყვითა სიყვითად მის გამოთქმა, მკვლავ ბევრი მისი მწვენიერება
უნდა იყოს სიჭიბრად, დასრულებული უცხო თარგმანი.

ჩემი მძა დიდი სურვილი ქონდა, რათა დიდებულმა უნა სთამოვნებში,
თქვენი გასწავლა ქმნი და მე დიდი იმედი მაქვს, რომ მე მკვლევარს მსოფლიო
მოვალე სიჭიბრად მიიხივებ, ჩვეყანა, რომელსაც მე გულწრფელი სიყვარული
ვკვლევ და სურვილი მაქვს, რომ ბევრ მე მკვლევარს ჩინ და ჩინ გა-
მოთქმა უღრმესი სიჭიბრად თქვენს ნიჭისთვის და დიდებულს მსახურ-
ბისთვის მოცემული თქვენს ბე მწიფე მკვლევარს სიჭიბრად მიიხივებ.
მე ვარ, მსოფლიო, მომლოდინე ჩემთვის სიხიბრად ნებას.

თქვენი სიჭიბრად მოცემული
მარჯორი უორდროპის

դրան. նախապես նա համարում էր, որ ինչ որ նա ասում էր, չէր լինում համարժեցանք. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

այդուհետև կեն «ճիշտագույն լինելու և լինելու» շարժումը, որի նպատակն էր, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

այս ժամանակ չէր լինում, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

այսինքն լինելու, լինելու և լինելու, ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

այսինքն լինելու, լինելու և լինելու, ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

«ճիշտագույն» լինելու և լինելու շարժումը, որի նպատակն էր, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում. հարկ էր անել, որ ինչ որ նա ասում էր, լինի իրականում.

և փոփոխել

1115

Handwritten text in Georgian script at the top right corner.

Handwritten text in Georgian script in the middle of the page.

Handwritten text in Georgian script at the bottom right corner.

Handwritten signature in white ink: *ბ. ბარათაშვილი*

NIKOLAZ BARATASHVILI

საყვარელი ძმა გრიგო, დამსაძებე ვაზ შერთან დიდი; მებრძამ შერ
ბომ ჩემს ადგილს იყო, ალბან გუბაძეყვინ, - დიმიტრივესკის ლეცხენი გეთ-
ხონსა, - ძივლი წაღაწი სოფლ ქვეტქვერ და ვეღსად ვერ ვიშოვნი. სოცენი ხომ
თავის დღე შიაც არ ყოფილს. - შივეყვით, რომ თორმე გრბსეცყელს სწავლიდ.
ერთმა წაღმა შიქვითივალთ: „სამაღსოფლად ნათევაძიხო: ლეც და ათი ნელინადას
ეკან რომ კაცნი ჩონგოღს ისწავლის სანიჩიოს დავაკრბავს“. რაზლოვლის და ღრბა-
ძეცყას დამაბილდა ერთი ჩემი ნაცხონი, ქვერ არ მოეყვანია; ამას ეყვდი, თვერბე
აქამდისი გუბავიკი ხავნიდი. - თე წაღაწის ამავეი ვინდას სწოლე ვითხნა, ბეველი
ჭორობსონდა და ჭორობსონდა; ლიოე ერთით; მებრძამ ჭირი ცყოლით ამხელდა და
ჭორო ჩი მხოთალი; - დიდი დამბეგორბენა წაღაწისა; დიდი აყაღ-მაყაღი; დიდი
ცირილი; დიდი ღამისთევაენი; დიდი ნეეყვინბენი ერთმახეთის ქავერით. დამხელი-
ლოენით მოგხრბდი ყოველსაგერს, მებრძამ კელაე იყოს, როცა მოყლით ვიქნენი.
ამ ამავეს დიდი ახერს აუნდა. ამ ნიგნსაც საჩქალოთ ვხერს ანდაცაძი. - ჩვესე
ახლოს სახლოენი გუბავიკით, ანჩისხაღის აუნაძი; აუნს რომ აცხაზი იღვა.
- ჩვენმა ლიცერბეცყონამ ლი კარგი თხრბმახი იშოვა: ჩინაბმა გუბავითხრ-
მა, შიქსაბრის ცრბლედი, და ძე ვითბეძე, ცრბლედი ლეიხეეცისა; თე
ხევიკითხეს ბინლიოცეკაძი იყო დამეჭვლილი; ძე ძალიან მამხნისა და ჩვენმა
განათლოენივალმა წაღაწისა, ასე ვასინჰე, იცირს.

მაიკო ძალიან გხეველის, არ ვიცი, რა მოგინებია. - ბაღაშოვის სიკვედილს
აქ ასე ვლოვობენ, რომ ვს არის შივენი არ აყვითთ, თილოე სხვა ადარს აყლით
რა. - სხვა? სხვა ამ ხელად ვს იყოს. - ნე ჩი შიქსაყვინი.

შენი მხრად და მხრად და მხრადის იქითაც
ნიკოლოზი
ნელსა 1841-სა, მისის 28-სა დღესა, ე. ცევილისი

გაბრიელ ფალიაშვილი
ZAKARIA FALIASHVILI

ოპერების „აბესალომ და ეთერი“, „დაისი“ და „ლატაფრა“ დადგმების და მათი ღირებულებების შესახებ

(კომპოზიტორ ზაქარია ფალიაშვილის ხელნაწერი)

მასალა მოიცავს ზაქარია ფალიაშვილის ოპერების „აბესალომ და ეთერი“, „დაისი“, „ლატაფრა“ დადგმების რაოდენობისა და სპექტაკლების ღირებულებების აღრიცხვას. ათვლა იწყება თითოეული ოპერის პრემიერიდან, გიდრე კომპოზიტორის სიცოცხლის ბოლომდე.

„ოპერა „აბესალომ და ეთერი“ წარმოდგენილია თბილისის ოპერის თეატრში მიმდინარე 15 სეზონის მანძილზე (1918-19 წლებიდან 1932-33 წლების ჩათვლით).

ოპერა „დაისი“ 10 სეზონის მანძილზე (1923-24 წლების სეზონიდან 1930-31 წლების სეზონის ჩათვლით).

ოპერა „ლატაფრა“ 1 სეზონის მანძილზე (1927-1928 წ.წ.).

ჩანაწერში მოცემულია ოპერის „აბესალომ და ეთერი“ დადგმა ქალაქ ხარკოვში (1 სეზონი, 1931-32 წ.წ.)

საქართველოს ქალაქებში: ბათუმში, ქუთაისში, ფოთში, სოხუმში და აგრეთვე კისლოვოდსკში, ერევანში და ლენინგრადში წარმოდგენების დადგმების შესახებ.

ოპერა „აბესალომ და ეთერი“ - 1928 წ. - ბათუმი, ქუთაისი, ფოთი, სოხუმი

ოპერა „აბესალომ და ეთერი“ - 1929 წ. - ბათუმი, ქუთაისი, ფოთი, სოხუმი

ოპერა „დაისი“ - 1929 წ. - ბათუმი, ქუთაისი, ფოთი, სოხუმი

ოპერა „აბესალომ და ეთერი“ - 1930 წ. - ბათუმი, ერევანი, ლენინგრადი, სოხუმი

ოპერა „დაისი“ - 1930 წ. - ბათუმი, ლენინგრადი, სოხუმი

კისლოვოდსკი - 1932 წ. 11 ივნისი“